

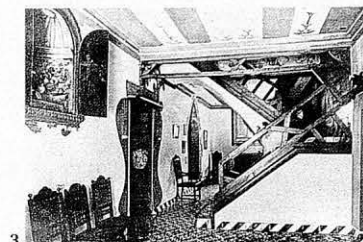
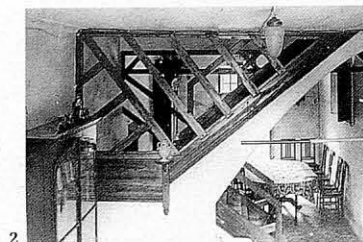
1915

Casa Negre, reforma d'un edifici

Escala: Entrada a les golfes.

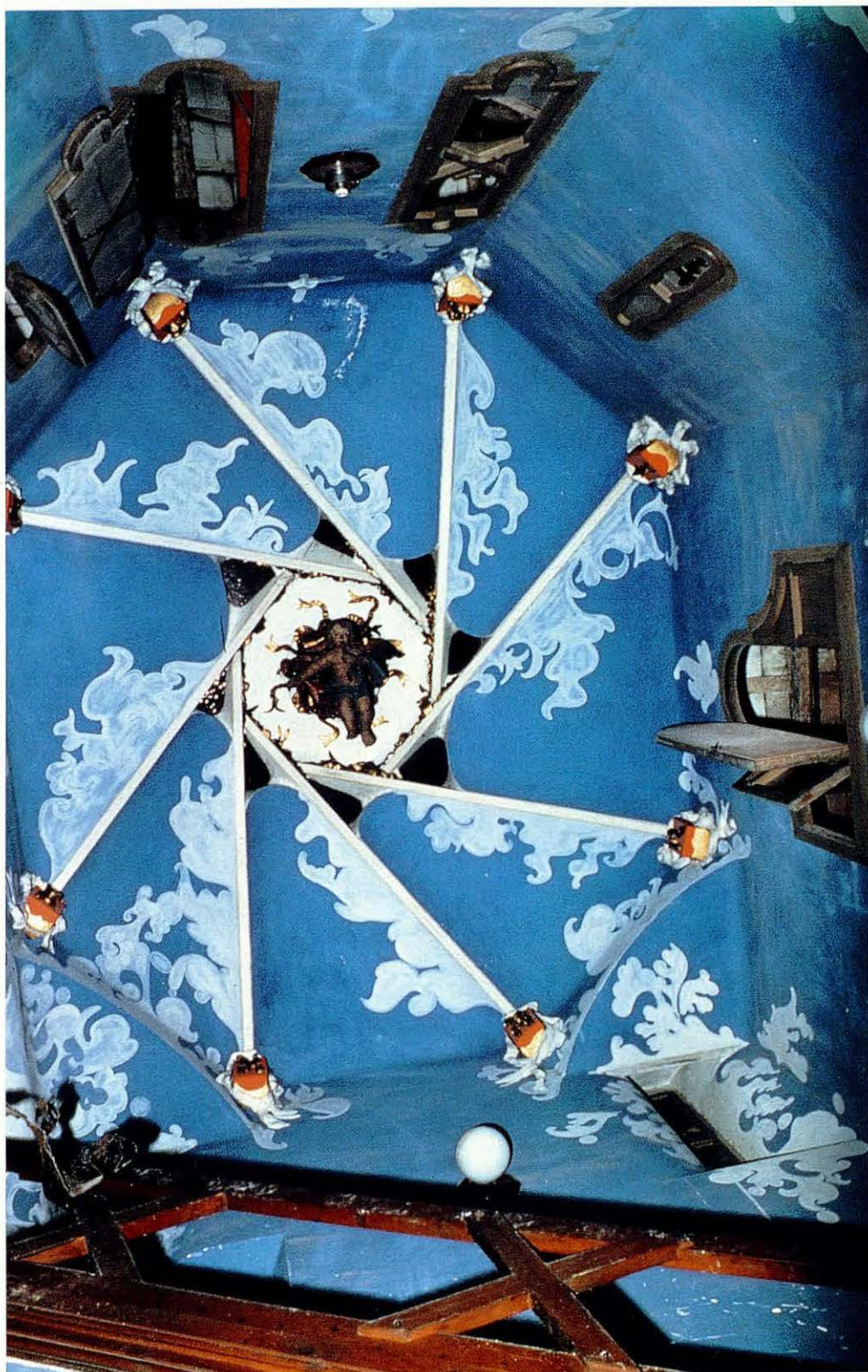

Escala: Arrencada de l'escala a la sala de la planta baixa. L'escala està concebuda com un moble que divideix però no interromp l'espai.

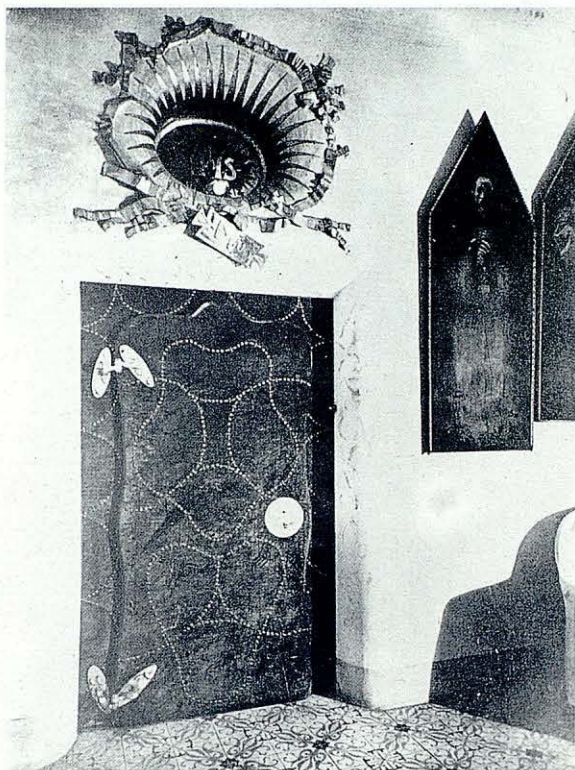

Escala: Arribada al primer pis i arrencada del segon tram que porta a les golfes. Una mampara retallada serveix de barana.

5

Escala: Detall del sostre aspat. Les biguetes, que formen un halo estelat al voltant del ninot (Sant Gabriel), s'uneixen al mur mitjançant unes mènsules en forma d'escut, fetes amb caps de sabates, que reproduïxen la frase Ave Maria.

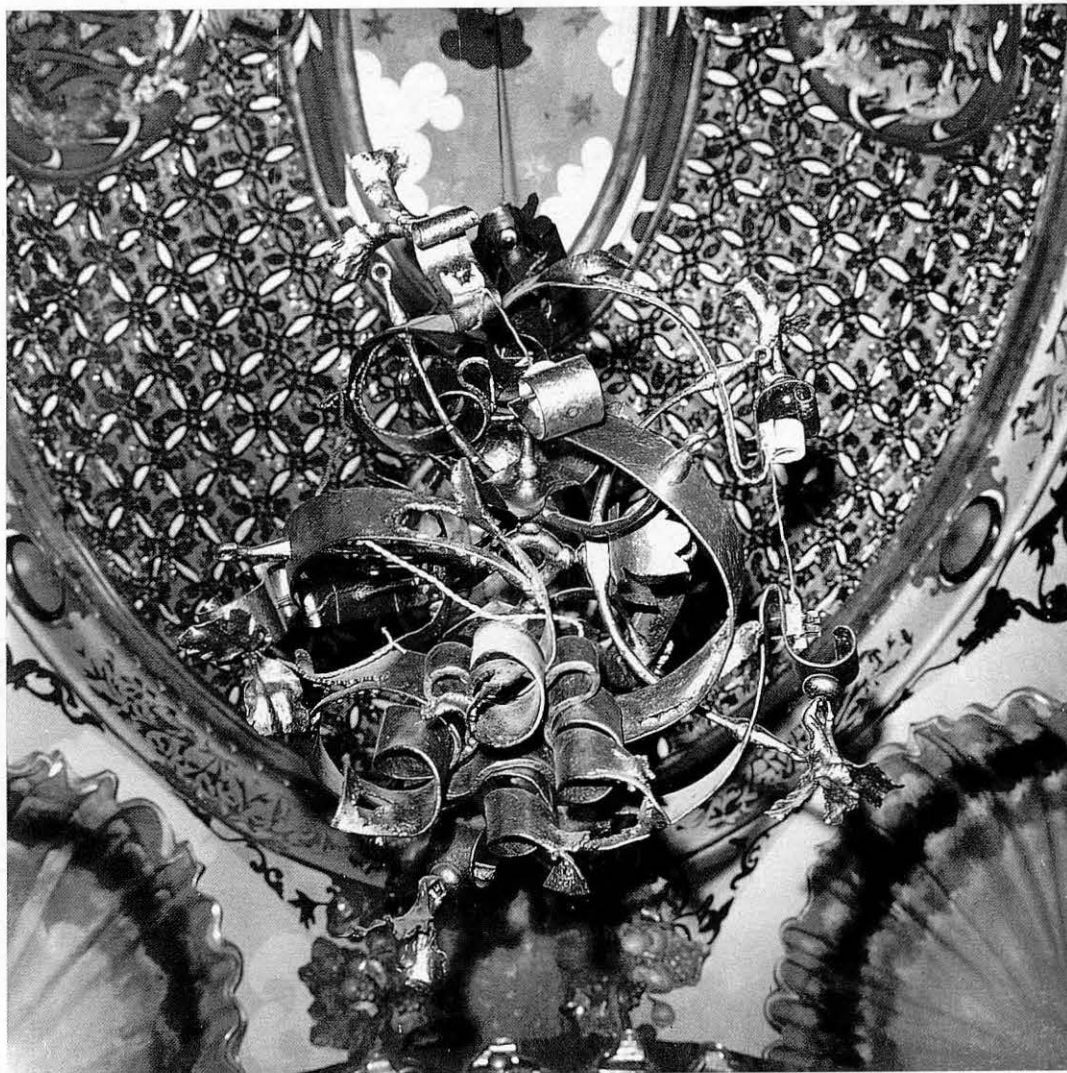
6

7

Porta d'entrada a la capella. Vista general i detalls de les frontisses i del clavetejat de la porta.

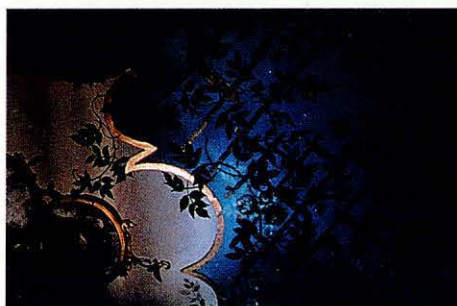

9

Interior de la capella. Detalls del llum i del revestiment floral de la cúpula. Quatre caps de nina es converteixen en querubins improvisats al voltant de l'ull de la cúpula.

10

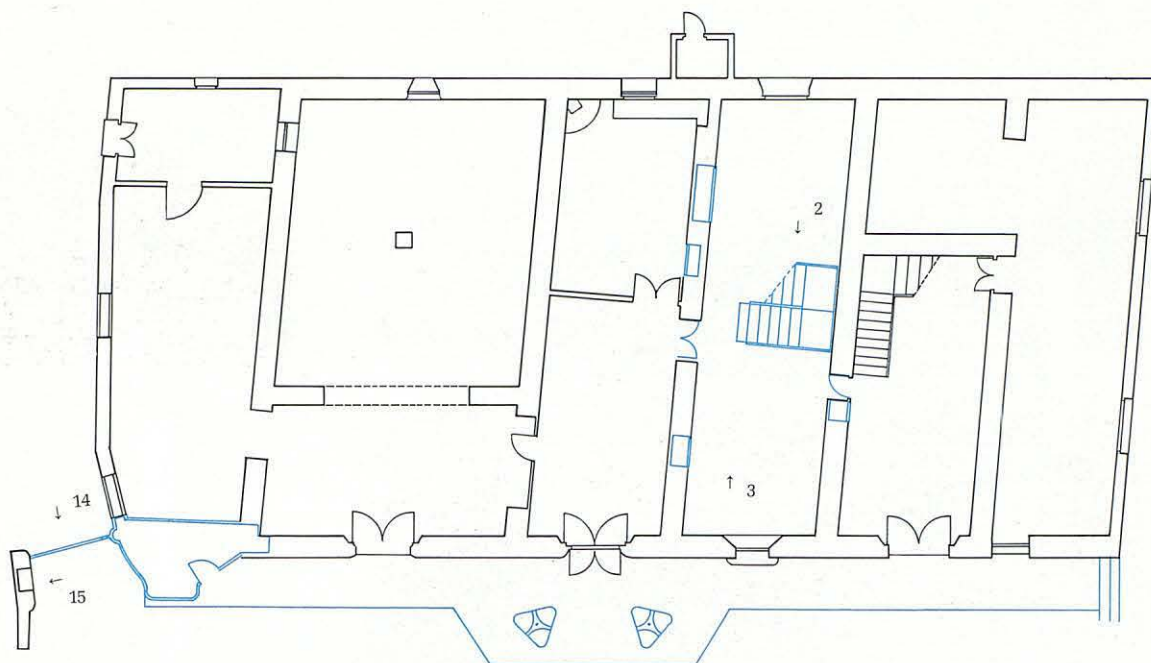

11

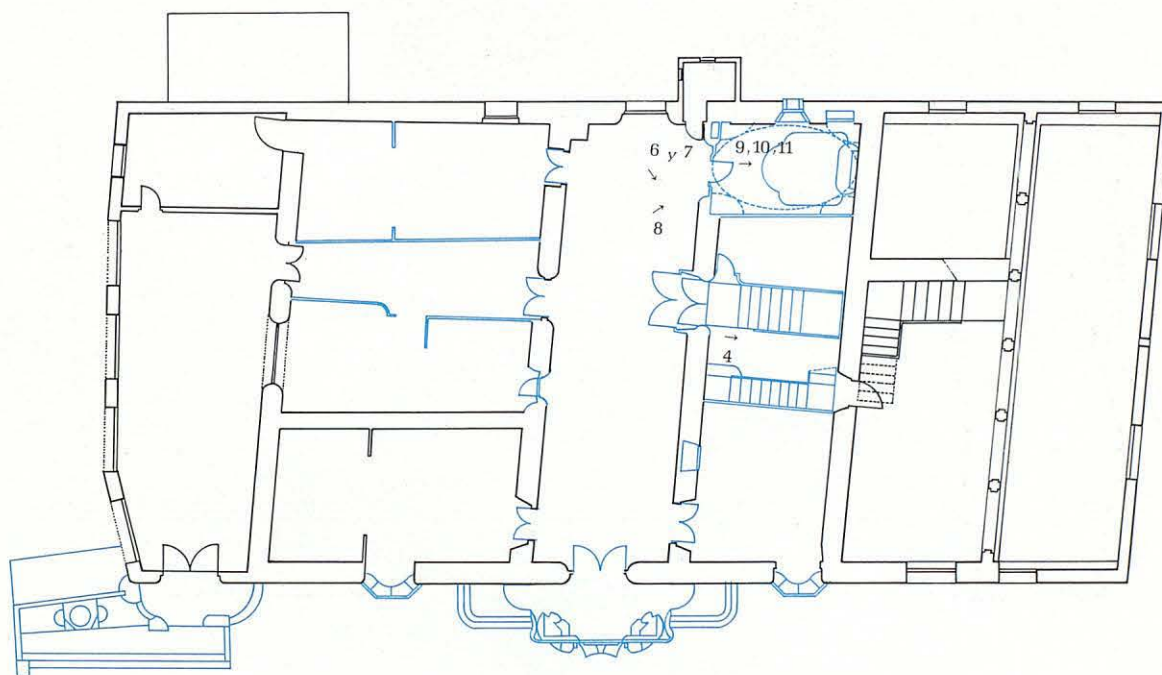

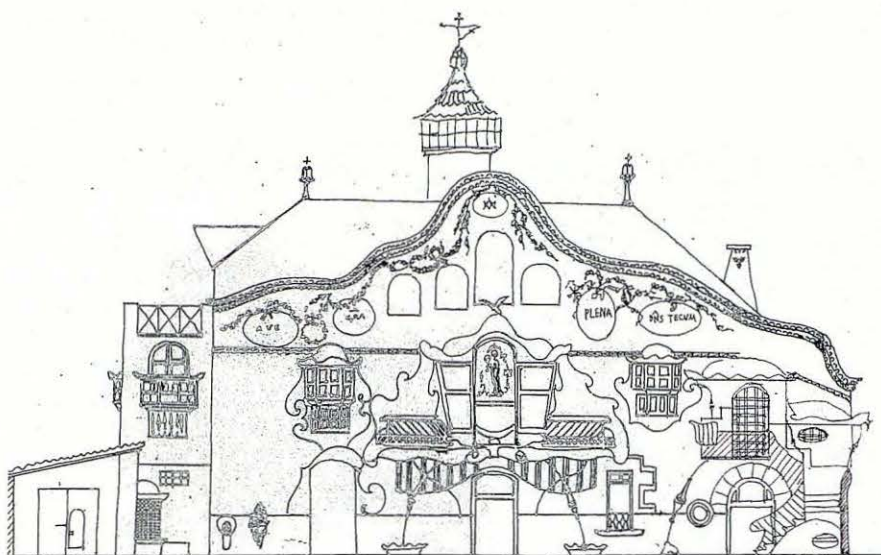
12

Vista de les golfes. En aquest pis, afegit per Jujol a l'edifici, emergeixen els espais inferiors: la cúpula de la capella i la llanterna del capdamunt de l'escala.

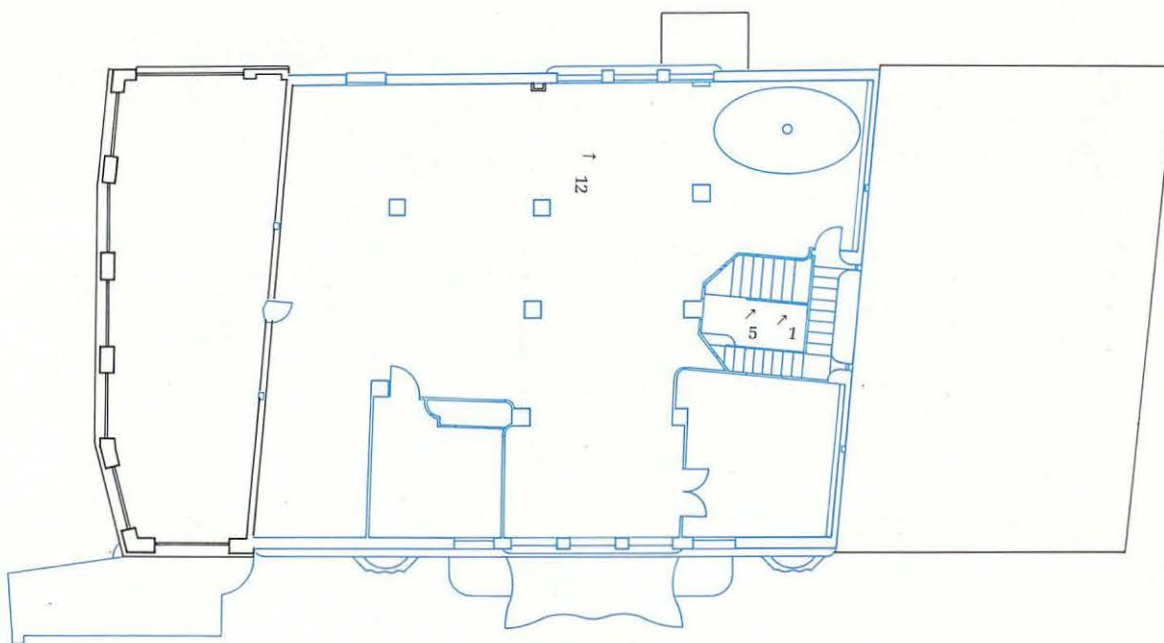

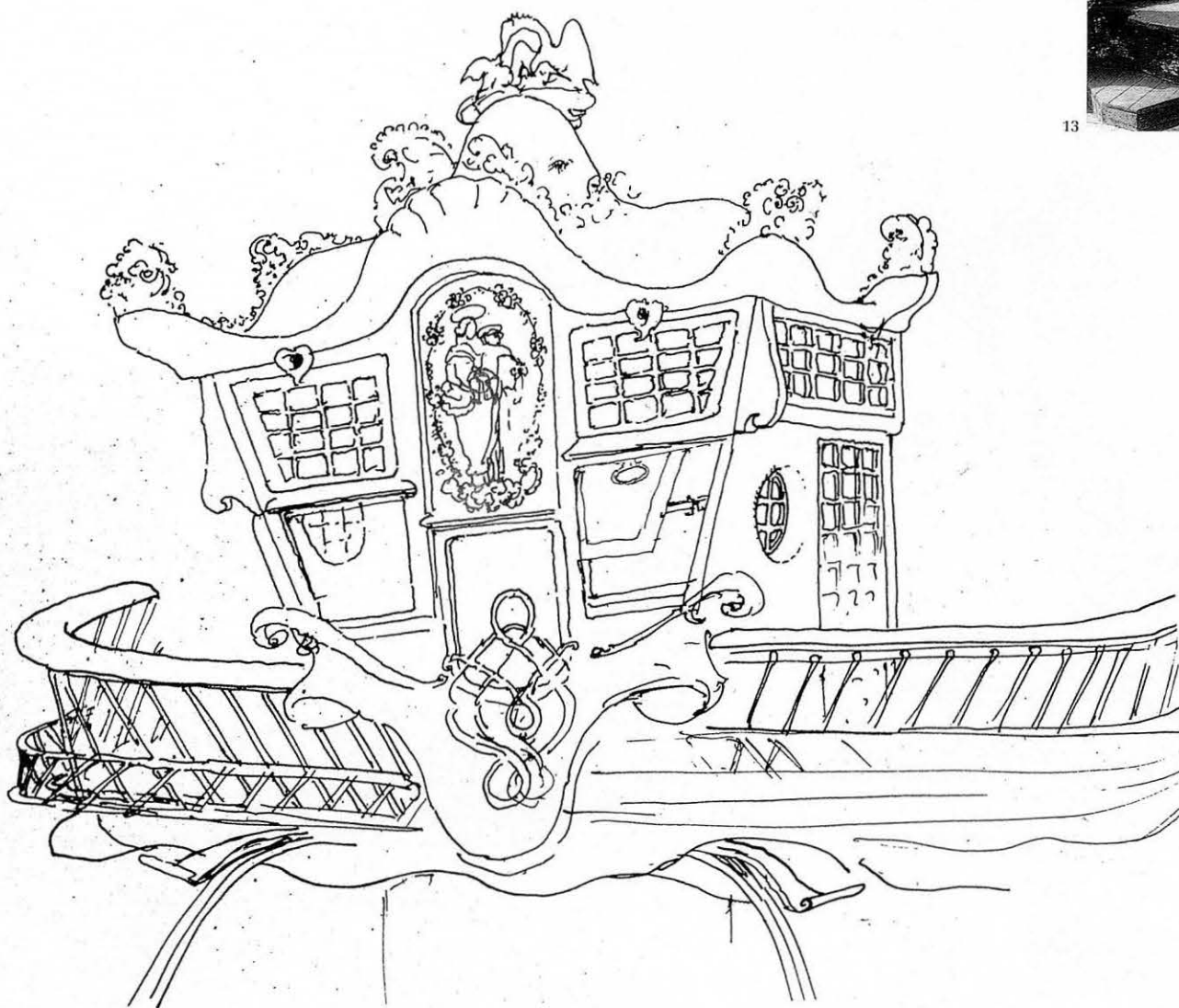
Planta baixa, primer pis i golfes. Amb color blau estan senyalades les intervencions de Jujol.

Façana principal (dibuix original de Jujol) i façana posterior.

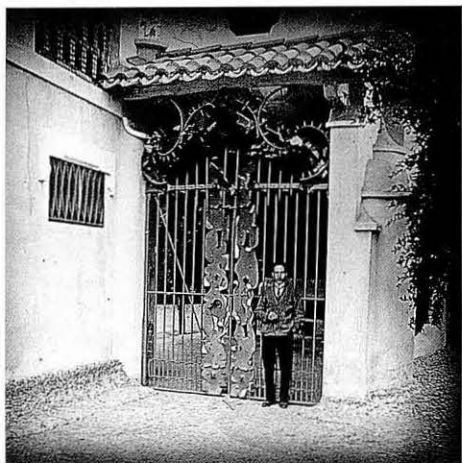

Dibuix original de la tribuna i detall dels petits bancs col·locats al costat de les finestres.

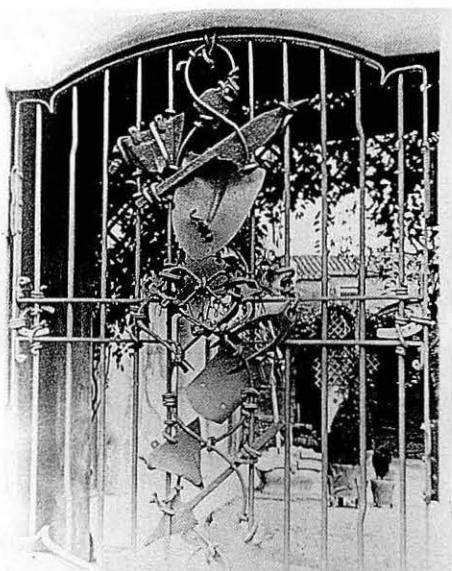
13

14

Cos d'entrada a les quadres. Reixa i finestra lateral en una fotografia d'època. Un entramat de barrots verticals, concebut com una malla bàsica, serveix de base per a la incorporació de formes vegetals o eines del camp apliades.

15

Detall de la reixa del jardí.

Casa Negre: La vigència d'un exercici

Dins la cronologia de l'obra construïda de Josep Mª Jujol, la Casa Negre, a Sant Joan Despí (1914-1930), és una de les peces més rellevants.

L'actuació d'aquest arquitecte enfront d'un projecte de reforma i ampliació d'un habitatge unifamiliar l'hem de considerar com una actuació global i, a la vegada, com una actuació on el fragment i el detall seran especials protagonistes.

Si ens referim al treball d'ampliació veurem com Jujol transforma en primer lloc el volum de la casa donant-li una major presència en el seu context urbà immediat; presència que vindrà motivada en gran manera per l'exercici que realitza a la façana principal.

Situats en aquest punt, i com a única referència al fet que Jujol treballa durant més d'una dècada amb Antoni Gaudí, voldria fer una curta reflexió entorn al món formal que envolta aquesta col·laboració i a la vegada mutu aprenentatge.

Jujol inicia el contacte amb Gaudí a finals de 1906 o principis de 1907, quan treballarà en el recobriment cromàtic de la Casa Batlló, per sobre del pis principal, que queda absolutament solucionat amb una tribuna correguda, resolta amb elements estructurals de pedra i un tancament de vidres translúcids. Més endavant realitzarà treballs d'ornamentació a la Casa Milà, on quedarà ben palesa la seva actuació tant en els elements de protecció dels balcons com en la decoració interior d'habitatges i al pis principal. Durant el bienni 1912-1913 Jujol treballarà sense descans en el projecte més ambiciós que

Gaudí li confia: el recobriment del banc serpentejant, límit d'una plaça i a la vegada font d'inspiració per a aquells que contemplen el pla de Barcelona. Finalment, voldria referir-me a una obra menor de Gaudí: Les Escoles de la Sagrada Família (1909-1910), de les quals cal retenir per uns instants la configuració del tancament i l'acoplament al teulat.

Aquests reclams a l'obra gaudiniana amb una forta intervenció jujoliana ens serveixen en certa manera com a preàmbul a l'únic document que el 1914 Jujol redacta per explicar la seva actuació a la façana principal. En aquesta, Jujol té una concepció global i bastant detallada del seu treball, amb una claredat prou evident en respectar les obertures existents a la façana, les quals expliquen la compartimentació en crugies de l'espai interior.

També és evident el seu desig de palesar la cornisa que com a petit ràfec limitava el pla de l'anterior façana. Al mateix temps vol corregir el desequilibri existent a la part esquerra en haver sobreposat anteriorment una galeria coberta que utilitza com una referència a un cos procedent d'una altra casa adossada; sens dubte una referència urbana, d'un context de la gran ciutat i que sense voler ens recorda com a la Casa Batlló —també un treball de reforma i ampliació—, l'acoblament amb la Casa Ametller de Puig i Cadafalch, mitjançant un ràfec ceràmic. En resum, la proposta de Jujol per a aquesta façana és convertir un pla anònim i vulgar en un de nou amb l'autoria pròpia d'un arquitecte.

El resultat construït d'aquesta façana és molt proper a la proposta. L'element central que aglutina la nostra atenció és la tribuna. Aquesta s'ha d'entendre com un cos penjat a la façana que necessita d'uns suports que, per la seva esveltesa i construcció en dues peces, volen expressar una situació entre transitòria

i inexistent. La distinció en el tractament de les obertures frontals amb la seva transparència que convida al diàleg i a la contemplació en front del tractament que tenen les dues parts laterals més opaques, per donar un aire de solidesa al conjunt i per evitar en definitiva l'excessiva visió d'aquest lloc de les tribunes laterals. D'aquest pla transparent de forma trapezoïdal cal destacar l'agostarada solució del tancament, on les finestres situades a dreta i esquerra llisquen seguint la component vertical, mentre que l'altra, que ceneix la carrossa, queda penjant ajudada per una barra compensada. La coberta d'aquesta tribuna guarda cert paral·lelisme amb els elements de la Casa Batlló que citàvem anteriorment: la tribuna correguda i el recobriment acolorit.

Quant al coronament ondulant i asimètric que retalla el cel, que en nombroses ocasions ha estat comentat com un apèndix dels frontons que el barroc català ens ha deixat en moltes construccions rurals de similars característiques, crec que s'ha d'entendre com la culminació d'un procés projectual que al llarg de tot el modernisme ens ha anat deixant tot un repertori de distintes solucions, encara que aquesta de Jujol pugui considerar-se com l'inici d'un llenguatge vàlid al llarg del segle XX.

Per molts crítics i arquitectes que han fixat la seva atenció aquests darrers anys en la figura de Jujol, la Casa Negre és un dels puntals. Cal recordar la proposta que Arata Isozaki estudià tant per a la configuració de la coberta com de la façana del projecte per al nou pavelló d'esports Sant Jordi a Barcelona. Isozaki comparteix la coberta amb Gaudí —escoles Sagrada Família— i la façana amb Jujol —Casa Negre.

En iniciar aquest comentari fèiem referència a l'actuació global que ja hem comentat en parlar de la façana i també de l'actuació en el detall i el fragment.

És aquí on ara voldríem referir-nos, a les dues intervencions interiors: La capella-oratori i l'escala. La primera respon a la necessitat que les famílies benestants de la burgesia catalana —a la moda— s'havien creat, per garantir el seu aïllament davant el diàleg espiritual. Jujol comparteix perfectament aquesta creença i, segons les dades aportades pels seus biògrafs, van transcórrer sis anys abans d'executar-les (1920-1926). Per explicar el significat d'aquest espai voldria fer una referència a Hegel: «L'espai interior, recollit, ha de servir per al recolliment i l'elevació de l'home per damunt de la seva existència limitada i per a una conciliació d'aquest amb Déu.» Més endavant comenta: «L'espai interior no ha de ser un espai d'uniformitat abstracta, un espai buit mancat de diferències, sinó que ha de tenir una forma concreta de dimensions variades, és a dir, una forma on la longitud, l'amplada i l'alçada no siguin iguals en totes les seves parts.»

El suggeriment per trobar dins un espai reduït una dimensió nova és la resposta de Jujol, el qual efectivament ho resol amb la cúpula de planta elíptica, i crea un pont cultural amb les esglésies de Bernini; la lliure interpretació entesa com a vinculant quant a interpretació és un dels exercicis pictòrics i de recursos ornamentals més rics i brillants que Jujol farà al llarg de la seva trajectòria professional. En aquest període Jujol es va deslligant dels vincles que l'unien amb Gaudí, sembla que la seva llibertat creadora, impulsada per una reconeguda tasca en les arts plàstiques, té un esclat especial en la transformació de l'espai d'aquesta capella. La concepció geomètrica és simple, la comprensió com a espai que conviui al diàleg amb la inexistència és incomprendible. Cal, doncs, valorar aquest fragment com una caixa plena de suggeriments i d'encerts.

El segon espai i últim és el de l'escala que

comunica la planta baixa, on es troba el menjador, amb la planta superior, on es troben els dormitoris, però que al mateix temps condueix a la planta afegida o les golfes. Aquí hem de tornar a parlar d'un exercici brillant, d'un exercici arrelat en la comprensió geomètrica d'un espai lleugerament il·luminat, però on també cal fer esment a un espai resolt per Gaudí anteriorment: ens referim al sostre de la tribuna que mira al jardí de la Casa Vicenç (1883-1888). La resolució de cobrir mitjançant una cúpula octogonal descomposada en triangles que generen un octògon central entès com a llanterna, és un exercici prou difícil per a Jujol, que rarament utilitza aquestes directrius.

Els seus recursos pictòrics, però, són una vegada més la seva eina de treball. El blau intens, color que ens apropa a l'acabament, a la llunyania de l'univers, és una prova més d'aquesta capacitat creadora de Jujol.

Encara que al llarg d'aquest comentari s'hagi fet una reflexió entorn d'alguns elements i aspectes de la Casa Negre, utilitzant la comparació o més ben dit la referència a alguns passatges de l'obra gaudiniana, no s'ha d'entendre com que Jujol sigui conseqüència de Gaudí. Sí, en canvi, entendre'l com a cas excepcional d'un arquitecte que, compartint una tasca professional amb Gaudí, amb tots els avantatges i desventures que això pot suposar, sap prendre una iniciativa que ineludiblement té un principi en l'obra gaudiniana, però que sap resoldre amb molta eficàcia una trajectòria pròpia que es desentén dels corrents culturals i ideològics del moment. Aquesta posició és, sens dubte, una valuosa aportació, encara avui vigent.